Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 196 248,68	492 527,04	253,13
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 58 12.93399	18 05 41.23628	296,15

1

PODNÁČELIE

„Aj na najdlhšej ceste treba urobiť prvý krok."

Lesy sú neoddeliteľnou súčasťou obrazu Slovenska. Či sa jedná o okolie riek alebo o naše pohoria, takmer vždy je niekde na obzore les alebo aspoň lesík. Tú zeleň vystupujúcu na horizonte vnímame takmer podvedome, ale len málo ľudí vie, čo sa tam odohráva, kto alebo čo tam žije, či rastie.

Len niektorí si uvedomujú, že voda netečie z vodovodného kohútika, ale sa postupne zbiera v našich lesoch a lúkach. Tak isto jednotlivé stromy a lesy tlmia hluk, znižujú množstvo prachu v našom okolí a sú útočiskom rozličných druhov rastlín a živočíchov. Je dôležité poznať tieto vzťahy, aby sme ich neničili, ale aby sme im rozumeli.

Tak chránime sami seba a našu vlastnú budúcnosť. Sme súčasťou veľmi jemnej siete vzájomne veľmi úzko previazaných vzťahov. Mnoho častí je v tejto sieti poškodených alebo pretrhnutých, preto na tie, ktoré ešte máme, musíme dávať dobrý pozor, veď nejde len o nás, ale aj o našich potomkov.

Popis náučného chodníka

Náučný chodník je navrhnutý ako vychádzková trasa pre peších, v zime na bežkách so zastávkami, ktoré predstavujú informácie o ucelenej téme. Základ tvorí územie nadväzujúce na mesto Nemšová - Ľuborča, dostupné jestvujúcimi cestami a prírodnými chodníkmi. Východiskovým bodom (1) pre trasu chodníka je križovatka za Ľuborčou, kde sa práve nachádzate. Trasa pokračuje po ceste (2,3) ďalej po násype horskej železničky, ktorá v minulosti premávala v Ľuborčianskej doline do Antonstálu (4-11). Pri Starej hájenke (12) pokračuje ponad horskú bystrinu po lesnej ceste do Trenčianskej Závady (13,14,15,16,17). Odtiaľ(18,19,20) k východiskovému bodu (1) v celkovej dĺžke 8,5 km s prevýšením 137 m. Náučný chodník obsahuje 20 tematických zastávok, ktoré sa viažu na typické znaky vybraného územia.

1) Ako sa volá tento náučný chodník?
2) Koľko tematických zastávok sa na ňom nachádza?
3) Aká je dĺžka náučného chodníka?
4) Aké prevýšenie je treba prekonať na trase?
5) Ako sa volá dolina, cez ktorú je náučný chodník vedený?

„Krajina je zrkadlom ľudí, ktorí v nej žijú, bývajú a hospodária."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertlubora.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesonajiteľov ĽUBORČA

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesonajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Poľovnícke združenie „MAJ" RÍCANOVÉ

Poľovnícke združenie Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horná Streda - Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Verejno prospešné služby Nemšová

Spracovanie:

Text: ...
Ilustrácie: ...
Fotografie: ...
Grafické spracovanie a tlač: ...
Projekt a realizácia: ...
Vydavateľ: ...

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS S-JTSK X (m) 1 195 300,99 Y (m) 493 049,32 Z (m) 273.58
ETRS89 B (° ' ") 48 58 42.00751 L (° ' ") 18 05 11.54805 h (m) 316,61

2
MOČÁRNICE

„Myslím, že každé vtáča je tak trochu podobné človeku. Spieva o tom, čo práve vidí a cíti."

Spevavce

Pestré operenie a jarný spev samčekov je spoločným znakom pre túto veľku skupinu vtákov. Spevavce / Passeriformes / majú dobre vyvinutý hlasový orgán - syrinx. Ten im umožňuje mnohoraký zvukový prejav, ktorým si samčeky vymedzujú svoje hniezdne teritórium. Ďalším spoločným znakom sú vyliahnuté neoperené mláďatá, ktoré si vyžadujú kŕmenie rodičmi počas celého obdobia na hniezde.

Pre osoh a potešenie

Úbytok vtákov v posledných rokoch je známy každému starostlivému pozorovateľovi. Ak ich chceme uchovať, musíme im pomáhať. Jedným zo spôsobov je vtáčia búdka. Ak je súca, obyvateľ si ju nájde a veľmi rád ju obsadí. Tie vlastne nahrádzajú dutiny starých stromov, ktoré sa ďalej vytrácajú z nášho prostredia.

Pri výchove mláďat vtáči pár zbaví vaše ovocné a okrasné stromy rôznych škodcov, ktorých nie je málo. Ako odmenu za vaše úsilie si budete môcť vypočuť jedinečné melódie vtáčieho spevu a pokochať sa pohľadom na pestrosť farieb našich spevavcov.

Pomáhame vtákom v zime

Za mrazivej zimy kŕmime vtáctvo energeticky hodnotným krmivom s vyšším obsahom tukov. Sú to najmä slnečnicové, konopné, makové, ľanové, burinové semená, plody divo rastúcich krov a stromov. Pre sýkorky, brhlíky, kôrovníky a ďatle je vhodné závesné krmidlo, ktoré plníme zvyškami rastlinných tukov, bravčového sadla, hovädzieho alebo baranieho loja. Do krmidiel vtákom nedávame žiadne slané, údené a prepečené zvyšky mäsa. Nevhodné krmivo je čerstvý chlieb a pečivo, ktoré vtáky s chuťou berú, ale pri pomalšom trávení v zime takáto potrava v tele kysne a spôsobuje problémy tráviacej sústavy. Vtáky potrebujú k životu aj vodu, preto sa treba starať aj o čistotu studničiek, prameňov a ostatných vôd.

1) Vieš vymenovať najznámejšie spevavce?
2) Ako môžeme pomáhať vtákom v zime?
3) Aké semená sú najvhodnejšie na ich prikrmovanie a prečo?
4) Prečo umiestňujeme do sadov a záhrad vtáčie búdky?
5) Ako sa nám vtáčiky odmenia za našu starostlivosť?

„Vtáka poznáš po perí a človeka po reči."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV.
Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

Sponzori projektu:

Spolupracovali:

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 744,37	493 446,21	290,50
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 58 58,82554	18 04 49,68982	333,53

3

IHLIČNÉ

„Ochrana prírody je ochrana života."

Chránená krajinná oblasť Biele Karpaty

Náučný chodník, na ktorom sa nachádzate je súčasťou Chránenej krajinnej oblasti Biele Karpaty, rozprestierajúcej sa na ploche viac ako 40 000 ha. Toto veľkoplošné chránené územie bolo vyhlásené v roku 1979 z dôvodu zachovania a zveľaďovania ukážkových častí rázovitej krajiny Bielych Karpát, ktorej pestrosť a bohatstvo živej prírody sú podmienené tak prírodnými podmienkami, ako aj dlhodobými ľudskými zásahmi. Tieto zvýšili druhovú pestrosť (biodiverzitu) oproti pôvodnému nenarušenému stavu.

Pre Biele Karpaty je typická vidiecka krajina s ornou pôdou, lúkami a pasienkami s pôvodnou bielokarpatskou kvetenou, množstvom starých ovocných sadov, medzi a remízok.

Najznámejšie sú dva prírodné skalné útvary. Západne od tohto miesta nad obcou Dolná Súča je výrazný bradlový chrbát Krasín.

Severne od tohto miesta nad obcou Vršatské Podhradie sa vypína skalný masív Vršatské bradlá - "Vršatec" tiež známy ako koruna Bielych Karpát.

PRE NAJMENŠÍCH

1) Čoho je súčasťou tento náučný chodník?
2) Akú plochu má toto územie?
3) V ktorom roku bolo vyhlásené za chránené územie?
4) Čím sa vyznačuje krajina Bielych Karpát?
5) Aké dva prírodné skalné útvary sú známe pre Biele Karpaty?

„Príroda je jednoduchá, krásna a vznešená."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spolupracovali:

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 555,52	493 689,43	309,02
	B (° ´ ")	L (° ´ ")	h (m)
ETRS89	48 59 04.22121	18 04 36.95343	352,06

4

KUSÁ

„Naplň sa v prírode pokojom, aby si ním mohol sýtiť ostatných."

Dravce

Dravce sú vtáky loviace živú korisť. Pri všetkej rozmanitosti v stavbe tela a spôsobe života majú všetky dravce spoločné znaky: lovia živú korisť, výnimočne ostrý zrak, zahnutý zobák, silné nohy a ostré zahnuté pazúry. Toto vybavenie im umožňuje živú korisť spozorovať a uloviť.

Jastraby a krahulce

Jastrabovité stelesňujú obraz dravca. Postavou malé až stredne veľké jastraby sú úspešní lovci v lesných a krovitých porastoch. Pri love sa spoliehajú na prekvapenie koristi v neprehľadnom teréne, ktorú prepadávajú veľmi rýchlym a obratným letom. K takémuto letu im pomáhajú zaguľatené široké krídla a pomerne dlhý chvost.

Sokoly

Všetky sokolovité dravce majú veľmi podobnú telesnú stavbu. Majú špicaté krídla a krátky, úzky chvost, čo im umožňuje razantný let a strmhlavý útok na korisť. Majú typickú tmavú kresbu pri koreni zobáka tzv. „fúz".

Oči sokolov sú tmavé. Samice sú väčšie ako samce. Sokoly nestavajú hniezda samy, ale využívajú buď staré väčšie hniezda iných vtákov, skalné výbežky, rímsy na vyšších budovách v mestách, alebo rôzne pevné podložky.

Niektoré druhy dravých vtákov sa využívali v stredoveku, ale aj v súčasnosti využívajú pre sokoliarske účely. **Sokoliarstvo** - lov pomocou dravého vycvičeného vtáka. Je to jeden z najstarších spôsobov lovu zveri. Sokoliarske dravce mali na kráľovských dvoroch vždy čestné miesto, ich motívy sa objavovali v malbách, erboch a tiež v názvoch miest a obcí.

Sovy

Sovy tiež lovia živú korisť, sú však aktívne za šera a v noci. Majú výborne vyvinutý sluch, ktorým zaregistrujú korisť aj v úplnej tme. Podľa zvuku vedia presne určiť, kde sa nachádza. Vďaka mäkkému opereniu lietajú neuveriteľne ticho. Pomerne veľká plocha krídel znižuje tak plošné zaťaženie, ako i šumenie krídel a vedie aj k výhodnému a tichému letu, čo využívajú pri love na prekvapenie svojej koristi. Našou najväčšou sovou je výr skalný, najmenšou kuvik vrabčí.

PRE NAJMENŠÍCH

?

1) Vymenuj niektoré dravé vtáky.
2) Kedy sú sovy najaktívnejšie?
3) Čím sa dravé vtáky odlišujú od iných vtákov?
4) Čím sa živia dravé vtáky?
5) Ako loví jastrab a sokol?

„S odstrihnutými krídlami ani orol nevyletí."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárníkov a lesomajiteľov LUBORČA

Spoločenstvo bývalých urbárníkov a lesomajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľúčové

AŽeKO-Autodoprava, Kovaobrábanie, Pavol Habľuda

Miroslav Gabriš AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

11/7. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

5

KOŠÁRE KAPLNKA

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 257,64	493 961,65	309,95
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 09.82486	18 04 22.75657	352,69

„Je veľkou múdrosťou mať pokoj v sebe, no najväčšou je odovzdať ho iným."

Životopis svätého Huberta

Svätec Hubert pochádzal zo vzácneho rodu akvitánskeho. Narodil sa v druhej polovici 7.storočia. Dostal vychovanie uhladeného svetáka. Jemu však na zbožnosti a kresťanskej dokonalosti mnoho nezáležalo.

Mocne zachvela jeho dušou smrť výbornej manželky Floribany, s ktorou mal syna Floriberta. Začal vážne premýšľať o svojom doterajšom živote, rozmýšľal o večnosti a Božom súde a zatúžil po vznešenejších veciach. Umienil si, že dá svetu výpoveď a bude slúžiť výhradne Bohu.

Zložil svoj úrad a opustil dvor. U biskupa sv.Lamberta hľadal útočište na ceste k dokonalosti. Svätec rád prijal Huberta a učil ho pokore, odriekaniu a nábožnosti. Vzdelával ho v potrebných vedách, udelil mu kňazské svätenie a učinil ho svojim pomocníkom v biskupskom úrade. Po mučenickej smrti sv. Lamberta (17.septembra 709) sa stal jeho nástupcom na biskupskom stolci v Maastrichte.

K úbohým ľuďom bol zmierny, láskavý a štedrý. Šatil a kŕmil chudobných, staral sa o opustené siroty a vdovy, vykupoval z väzenia dlžníkov, podporoval chudobné rodiny a rozdával všetko čo mal, pokladajúc biskupské dôchodky za majetok chudobných.

Ku sklonku života sa vydal do Furu v Brabantsku, aby posvätil nový chrám. Tu sa rozlúčil na kázni s veriacim ľudom a doložil: „Pokiaľ živí sme, sú nám dvere Božieho milosrdenstva otvorené, po našej smrti sa však zavrú a otvorí sa brána pekelná, aby pohŕdačov a priestupníkov Božieho zákona ku potrestaniu prijala. Tak uváž každý, čím si bol, čo si a čím zakrátko budeš! Čím si sa prehrešil proti Božím prikázaniam, z toho vydaj dobré ovocie pokánia a zmier sa s Bohom!"

Vracajúc sa do Lutychu dostal zimnicu. Rozlúčil sa so sprievodcami i so synom, odporučil sa ich modlitbám a dňa 30. mája r. 727 zomrel v Pánovi. V r. 827 boli ostatky sv. Huberta prenesené do kláštora sv. Huberta v Ardenách. Množstvo pútnikov ich prichádza zbožne uctievať dodnes. Pamiatka sv. Huberta sa slávi dňa 3. novembra.

Symbolika

Ku obráteniu sv. Huberta sa viaže legenda o zjavení jeleňa so žiarivým krížom uprostred parožia. Jeleň od nepamäti predstavoval dokonalý typ lovnej zveri. Samotné zjavenie sa jeleňa s krížom medzi parohami vo svätohubertovskej legende predstavuje vlastne Krista alebo cirkev, symbolizuje stretnutie hriešnika s pravou vierou. Najvhodnejším prostredím na takéto stretnutie je pre lovca samozrejme prostredie lovu. Svätý Hubert býva zobrazovaný obyčajne ako poľovník kľačiaci pred jeleňom.

Takto sme pracovali...

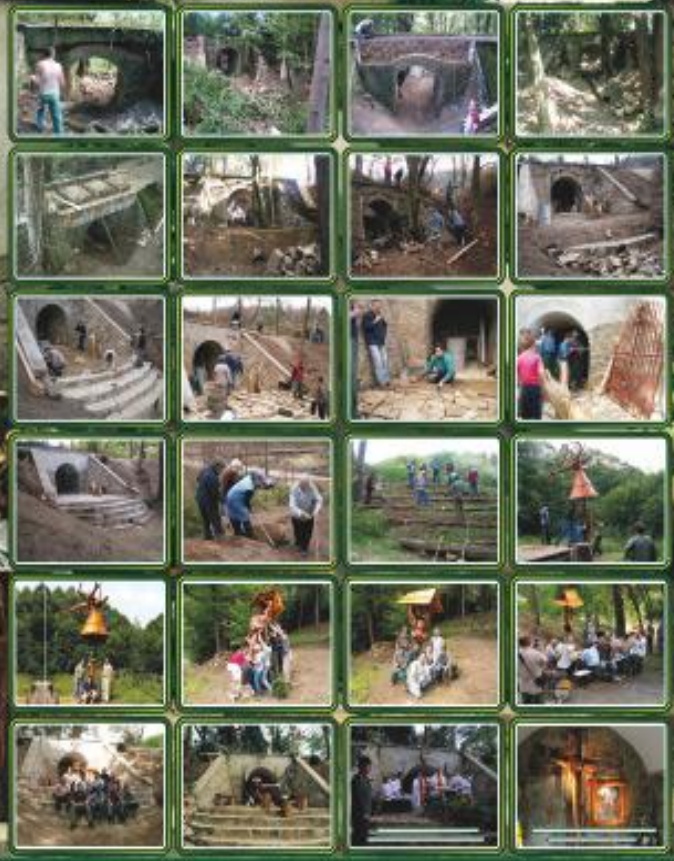

PRE NAJMENŠÍCH

1) Čo viedlo v minulosti nad miestom terajšej Kaplnky sv. Huberta?
2) Kedy sa koná na tomto mieste slávnosť Dňa sv. Huberta?
3) Čo znázorňuje obraz a kríž v Kaplnke sv. Huberta?
4) Stručne popíš legendu o sv. Hubertovi.
5) Čím Vás zaujal život sv. Huberta?

„Najväčším dobrom je žiť podľa prírody."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

Spracovanie: Grafické spracovanie a tlač: ecGrey s.r.o., Eliš. Kecskés, Ing. Vladimír Timčák, Text: Michal Chorváth, Fotografie: František Degiš, Veronika Degišová, Posledné úpravy a textové úpravy: Ing. Miroslav Hrubý

Texty – odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Rattenborg), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Kerubíno), Atlas hub (Ladislav Hagara), Zo stredu nami, divokí Vlčovo a Kľúčom, Poľovnícke zjavenie a Trenčianska Závada (Irena Pirnová), Dejiny Nemšovej, Ľuborča, Kľúčovníka, Trenčianskej Závady (Vojtech Kurcz), Beštiárovský pre deti (Ľudo Ďurdík), internet. Použité fotos: František Degiš, Andrej Ausevčík, Ján Šurinec, Daniel Mikolaj, Trenčianske múzeum, súkromné archívy uvádzateľov, internet.

Spolupracovali: Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová; Poľovnícke združenie „HÁJ" Klátové; Poľovnícke združenie Nemšová; Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová; Klub Scrikon Ľuborča; Poľovnícke združenie Nemšová; Dobrovoľné prípravky ukážkové Ľuborča a okolie; ZÁHRADKÁRSKA ZÁUJMOVÁ ORGANIZÁCIA Kovarská Lehota, Pánsi Habčanka; Miroslav Dubrik AUTODOPRAVA; Verejná knižnica Štefana Hyrošu Nemšová; ZÁUJMOVÁ ORGANIZÁCIA TRENČIANSKA ZÁVADA; Spoločenstvo bývajúcich urbárikov a inomajiteľov ĽUBORČA; Spoločenstvo bývajúcich urbárikov a inomajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA; 117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Sponzori: HUBERT, Ľubeľa, občianske združenie; MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY; NEMŠOVÁ 1242; LESY SR; ŠOVE; HVL Štefánek; LEVAGRI; JUB; VRŠATEC

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

6

LESY SR

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 385,53	493 951,15	304.38
	B (° ' '')	L (° ' '')	h (m)
ETRS89	48 59 08.95546	18 04 23.39214	347,42

„Kto chce lesu porozumieť, mal by sa ho najskôr naučiť počúvať."

Premena lesa

V minulosti bolo územie terajšieho Slovenska väčšinou pokryté lesom. Aby tu mohli žiť prví roľníci, začali krajinu odlesňovať a premieňať ju na poľnohospodársku pôdu. Lesy sa zachovali hlavne na plochách, ktoré boli menej prístupné a neboli vhodné na túto činnosť. Boli však pre človeka zaujímavé, pretože poskytovali drevo, pastvu pre dobytok, lesné plody a divinu. Vďaka svojej neprístupnosti a neskôr i snahám prvých obhospodarovateľov lesov - lesníkom, zostali zachovalejšie ako ostatná časť krajiny.

LESY SR
š.p. Banská Bystrica

Odštepný závod Trenčín 1949 - 2009

60 ROKOV ZALOŽENIA OZ Trenčín

Na výmere 39 552 ha
- zalesňujeme ročne 73 ha lesa
- ťažíme ročne 137 000 m³ dreva
- zamestnávame 110 zamestnancov

Lesníci sa starajú o les cieľavedome tak, aby hospodársky úžitok a ostatné jeho funkcie mohli trvalo užívať nielen naši súčasníci, ale aj všetky nasledujúce generácie.

Náš cieľ je trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov.

Čo je les ?

Starých horárov kedysi učili, že strom je živý tvor, a tak sa k nemu aj treba správať. Neučili ich zle. Z hľadiska podstaty lesníckej profesie nie je dôležité či sa staráte o niekoľko stromov, alebo o tisíc hektárov lesa. Dôležité je, aby ste les chápali ako matériu, ktorá je živá a život aj zabezpečujúca. V podobe pitnej vody, dýchateľného vzduchu, neodviatej pôdy. V podobe duševnej harmónie, ktorú si donekonečna môžeme obnovovať v lesných chrámoch. To, že les produkuje aj drevo, je pre naše hospodárenie dôležité, no nie prvoradé.

Les a všetko, čo v ňom žije, po stáročia existovalo takmer v dokonalej harmónii. V lese nič nevyjde nazmar, všetko má svoje miesto, význam a trvanie... prirodzený kolobeh života.

Stromy počas svojho života:

• Vytvárajú drevo, lístie, plody, semená... • Poskytujú úkryt a potravu živočíchom • Produkujú kyslík • Čistia ovzdušie • Regulujú kolobeh vody • Chránia pôdu

1) Ako sa nazývajú ľudia, čo sa starajú o les?
2) Ako sa ťažilo drevo v minulosti a v súčasnosti?
3) Aký úžitok nám prináša les?
4) Čo poskytuje les pre naše zdravie?
5) Čo dobré môžeme urobiť pre zachovanie našich lesov?

„Kto nemiluje stromy, nech netvrdí, že miluje človeka."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertuborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesomajiteľov ĽUBORČA

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesomajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Poľovnícke združenie „HUĽ" Kľačianě
KOKO-Autodoprava, Kovacsbrčiarske, Pavol Habiluda
Miroslav Gabrll AUTODOPRAVA
Verejnoprospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:
Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča
Poľovnícke združenie Nemšová
Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová
ZŠ, Zbor obetov. nv. Františka 2 Antoni Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:
Grafická úprava a tlač: ReGrey s.r.o., Erik Kováčik, Ing. Vladimír Trenčan, Text: Michal Chlebana
Príprava materiálov: František Bogár, Veronika Bajánová
Redakčné uzávierka a lektúra: Ing. Miroslav Nemár

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 388,34	493 984,99	301,13
	B (° ' '')	L (° ' '')	h (m)
ETRS89	48 59 08.76815	18 04 21.74622	344.17

7

DREVINY

„Strom je symbol zdravia, sily, pamiatky na najbližších, symbol nášho detstva."

Využitie a význam dreva

Drevo je vzácnym produktom lesa. Voľným okom rozoznávame na dreve vlákna, ktoré na priečnom reze poznáme ako ročné kruhy. Na pozdĺžnom reze vlákna vytvárajú textúru - charakteristickú kresbu, ktorú vnímame ako krásu dreva. Niektoré druhy dreva majú osobitné vlastnosti a využitie. Smrekovec produkuje drevo odolné vode. Drevo borovice sa dobre impregnuje. Breza produkuje obľúbené drevo pre krby, no niektoré druhy briez sa používali aj pri stavbe lietadiel. Topoľ má pravidelnú štruktúru - dobre sa preto hodí na výrobu preglejky i zápaliek. Vŕba sa používala na výrobu kolov do vinic, drevákov a korýt. Jarabina a hrab na výrobu náradia, z konárov čerešne mahalebky sa zase vyrábali fajky. Z drieňa sa vyrábali tkáčske člnky, z hlohu podložky na poľovnícke trofeje, z hrušky drevené pravítka.

Bršlen je vhodný na súčiastky do hudobných nástrojov. Z bazy sa dodnes vyrábajú fujary. Jedno z najcennejších druhov dreva poskytuje jaseň. Využíva sa v nábytkárstve, pri výrobe lyží a rúčiek na náradie. Vynikajúce vlastnosti má dub, ktorý sa využíva v nábytkárstve, ale aj pri výrobe dýh, lodí a sudov. Drevené uhlie z lipy sa používalo nielen na kreslenie, ale aj na výrobu pušného prachu. Drevo tisu sa považovalo za nezničiteľné, v stredoveku sa z neho vyrábali luky.

Prečo listy na jeseň červenejú ?

Hoci to vyzerá zázračne, sfarbenie listov má pre stromy celkom praktický význam. Skôr než odhodia svoje listy, vytiahnu z nich rýchlo všetky použiteľné živiny, ktoré budú opäť potrebovať na nasledujúcu jar na svoju výživu. Kúsok po kúsku rozkladajú svoj vzácny zelený chlorofyl na drobné čiastočky a ukladajú ho v konároch, kmeňoch a koreňoch. Pri odbúravaní chlorofylu sa objavia ďalšie pigmenty, ktoré boli dosiaľ prekryté zelenou farbou.

Žlté xantofyly, oranžové a červené karotenoidy a červené a fialové antokyány dokážu na jeseň doslova čarovať. Hnedá farba nastupuje až po odumretí listov. Spôsobuje ju oxidácia trieslovín na hnedé farbivá flobafény.

Keď už strom vyčerpal z listov všetky zužitkovateľné látky, môže ich bez starosti odhodiť, pretože v zime mu už viac nepomôžu.

Bez listov stromy ľahšie znesú zaťaženie snehom a môžu sa tak naraz zbaviť jedovatých látok, ktoré prijali z prostredia. Púčiky, ktoré už majú založené, zabezpečia stromom na jar čo najlepší štart.

Odkiaľ stromy vedia, kedy je ten správny čas na prefarbenie a zhodenie listov? Navádza ich prechod od dlhého letného dňa ku krátkemu jesennému dňu.

Drevo je vzácny prírodný materiál, ktorý nemožno ničím plnohodnotne nahradiť.

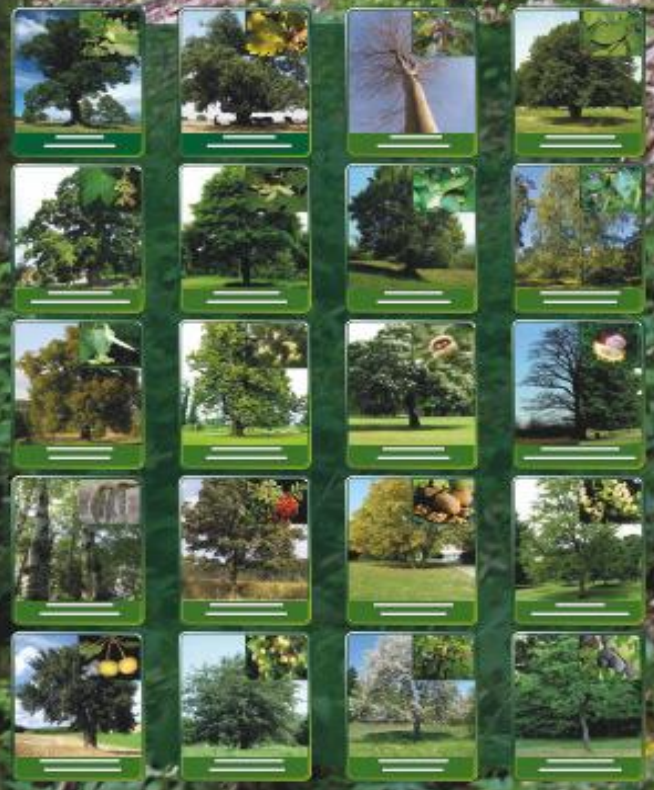

PRE NAJMENŠÍCH

1) Ktoré dreviny nazývame listnaté?
2) Vymenuj listnaté dreviny, ktoré poznáš.
3) Prečo a kedy opadáva zo stromov listie?
4) Čo sú letokruhy?
5) Vymenuj, na čo je možné použiť drevo ?

„Drevo je úžasná hmota
s históriou a vôňou lesa."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesamajiteľov LIBOŠOČA

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesamajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Poľovnícke združenie „HUJ" Kňažné

ADeKO -kontrolórske, Kovácobrábanie, Pavol Habiluda

Miroslav Gabril AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

ZŤP, Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Grafické spracov. a sloupky: ineGrey s.r.o., Erik Kovalčík, Ing. Vladimír Trendiak, Text: Michal Chlebiaš

Prispeli materiálom: František Begaľ, Veronika Begáľová

Preložené učiteľmi a žiakmi, majú: Ing. Miroslav Kanár

Texty - odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Baksa a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Banáková), Atlas húb (Ladislav Hagara), Zlí strední svet, Kamil Vlček a Vážení, Poľovnícke zjavenie a Trenčianska Závada (Irena Prívarová), Dejiny Nemšovej, Ľuborče, Kňažného, Trenčianskej Závady (Nojtech Kerner), Rešpitovský pre deti (Jakub Dudek), Internet. Fotofoto: František Begaľ, Andrej Auxerín, Ján Žarnický, Daniel Matejný, Trenčianske múzeum, súkromné archívy obyvateľov, Internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 333,66	493 975,80	314.63
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 10.55785	18 04 21.95901	357,67

8

ŽELEZNIČKA

„Keď nás obklopujú najmodernejšie výdobytky vedy a techniky, vraciame sa do histórie hľadať krásu čias minulých, kde nachádzame samých seba."

Z histórie lesnej železničky v Liborči 1902-1964

Viac ako 60 rokov slúžila na prepravu dreva Ľuborčianskou dolinou železnička, ktorá začala pracovať v roku 1902. V druhej polovici 19. storočia 95% ľuborčianskych lesov patrilo komorovskému panstvu a 5% zemianskej rodine Šipeky z Borčic (les Ihličné).

V roku 1894 odkúpil tieto lesy veľkostatkár Anton Dreher, pôvodom Rakúšan, ktorý dal vybudovať železničku. Dĺžka železničky bola 14 km a viedla z Liborce do Podkopaného. Až do vystavania železničky pracovala v horách pila. Stavba železničky bola

náročná. Pracovali tu robotníci z obce Liborča a okolia. Železnička bola dômyselne vybudovaná a slúžila na prepravu dreva z lesa do depa v Liborči.

Preprava sa uskutočňovala vozíkmi (ponvágla mi). Tieto do lesa vytiahli kone, ktoré sa potom naprázdno vracali späť domov, aby rovnakú cestu mohli zopakovať aj popoludní. Náklad dreva z hôr bol približovaný ku železničke. Tam ho chlapi naložili na ponvágle a tie sa potom vydali na cestu do depa. Vláčik obsluhovali traja hamovkári - vpredu, vzadu a v strede.

Náklad z hory do depa sa pohyboval samočinne, lebo železnička mala tomu prispôsobený spád.

Z lesov až do depa neustále klesala, a to ju uvádzalo do pohybu, až kým v Liborči vozíky nepriha movali.

Asi do roku 1925 boli vozíky do doliny ťahané koňmi a naspäť šli samotné s naloženým drevom.

Od roku 1925 ťahal ponvágle (vozíky) malý rušeň na naftový pohon - drezina (miestny názov „GÉBUS"), ktorá sa naspäť tiež vracala sama. Železnička značne ulahčila a zrýchlila prácu. Mnohí občania Liborče mali možnosť zamestnania pri železničke a v depe - drevosklade. Drevo sa používalo hlavne na kúrenie v nemšovskej sklárni pri

výrobe skla, ktorú založil a tiež bol majiteľ Anton Dreher. Ľuborčianska dolina dostala meno po Antonovi Dreherovi - ANTONSTAL. Bola tam drevená horáreň (1897-1937).

Počas II. svetovej vojny tam bol vystavaný poľovnícky zámok, ktorý (obnovený) existuje dodnes. Po Dreherovi a jeho synoch zdedila majetok grófka Edeltruda Kulmerová. V roku 1945 boli lesy zoštátnené. Železnička pracovala do roku 1964 a bola nahradená asfaltovou cestou. V súčasnosti sa drevo z lesa prepravuje nákladnými autami. Odpadá prekládka dreva v drevosklade - v depe.

Takto sme pracovali ...

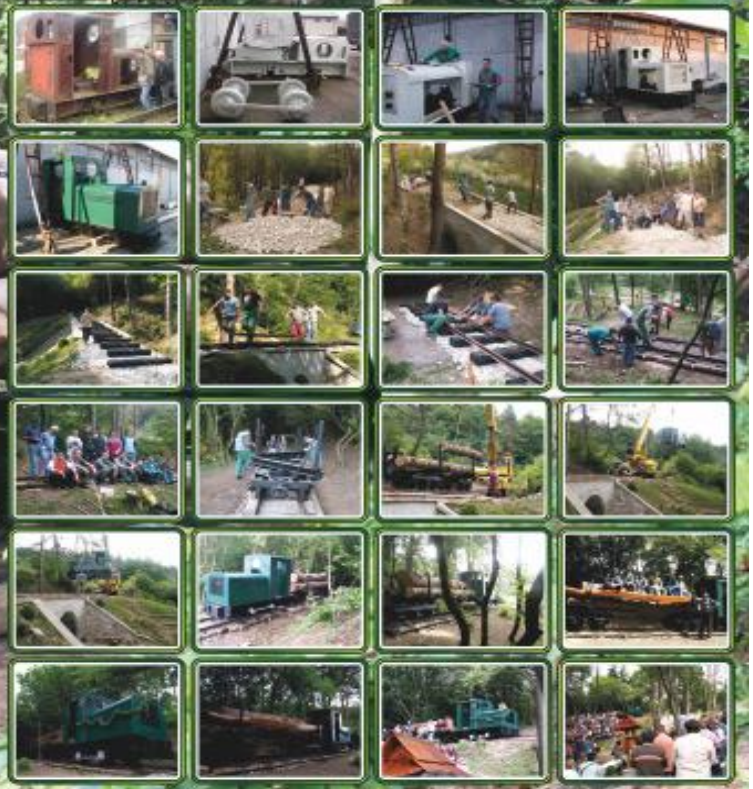

PRE NAJMENŠÍCH

1) Na čo slúžila lesná železnička v minulosti?
2) Odkiaľ a kam viedla táto lesná železnička a akú mala dĺžku?
3) Ako sa volajú vozíky na prepravu dreva?
4) Prečo bola táto železnička zrušená a v ktorom roku?
5) Popíš fragment zrekonštruovanej lesnej železničky.

„Máš toho v srdci veľa. Keď budeš doň pozerať pozorne, objavíš cestu poznania."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertliborca.sk

Sponzori projektu:

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Liborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

1/7. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

	X (m)	Y (m)	Z (m)
GPS S-JTSK	1 194 103,81	494 286,45	317,94
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 17.08207	18 04 05.73875	360,98

9

STREMEŇ

„Netrhaj kvety, keď ich chceš mať. Choď ďalej a kvety budú kvitnúť okolo všetkých tvojich ciest."

Rastliny okolo nás

Svet rastlín je bohatý a nesmierne mnohotvárny. Vznikal na našej planéte dlhé milióny rokov, prešiel najrozmanitejšími štádiami vývoja a neustále sa vyvíja ďalej. Obklopuje človeka od nepamäti a tvorí súčasť jeho životného prostredia. Ba čo viac, je hlavným zdrojom obživy ľudstva, či už priamo alebo nepriamo, hoci si to takmer neuvedomujeme. Nebyť fotosyntézy, ktorú vykonávajú zelené a iné autotrofné rastliny, nebol by na tejto planéte prakticky možný život. Zelená pokrývka vegetácie na zemskom povrchu predstavuje vlastne obrovskú továreň na výrobu základných výživných látok nevyhnutných pre existenciu živočíchov, vrátane človeka.

PRE NAJMENŠÍCH

Aký je to kvet?

Typickým znakom rastlín je ich kvet. Jeho najnápadnejším znakom je farba, ďalej nasleduje tvar kvetu a okvetné lístky. Aj usporiadanie kvetov je dôležitým rozpoznávacím znakom. Stojí kvet samostatne na konci stonky, alebo rastie niekoľko kvetov spoločne v strapci, či v dáždnikovitom okolíku? Určovanie je ťažšie pri druhoch, ktoré majú len veľmi drobné, nenápadné kvety, ako napríklad prhľava. Tu poskytujú dôležité znaky listy. Aký majú tvar? Sú okrúhle, oválne či podlhovasté? Mnohé listy majú hlboké zárezy, či dokonca ostro pílkovité okraje. Zaujímavé je aj usporiadanie listov na stonke. Sú pravidelne rozmiestnené, alebo rastú len v ružici pri zemi ako prvosienka? Mnohým rastlinám, napríklad podbeľu liečivému, sa listy objavujú až potom, keď už kvety dávno odkvitli.

Pre každú rastlinu je charakteristické obdobie kvitnutia. Poznáme skutočné „jarné" kvety, ako je snežienka jarná alebo veternica lesná, ktorých kvety sú už v lete dávno odkvitnuté. Väčšina rastlín však kvitne v lete a niektoré, ako napríklad jesienka obyčajná až v septembri. Nakoniec je dôležitou pomôckou pri určovaní aj stanovište a výška rastliny. Niektoré - ako napríklad chochlačka, rastú len na vlhkých pôdach, zatiaľ čo skorocel väčší dobre znáša aj vyprahnuté okraje ciest. Mak vlčí má rád slnko a napríklad prhľava dvojdomá sa zasa rada rozširuje aj na zatienených miestach.

1) Vymenuj najznámejšie rastliny, ktoré poznáš.
2) Na čo môžeme použiť rastliny?
3) Ako rozoznávame rastliny?
4) Popíš, z čoho sa skladá rastlina.
5) Pohľadaj v okolí rastliny a skús určiť ich názov.

„Kvetiny sú milostným vyjadrením krásy prírody."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesomajiteľov LUBOŠČA

Poľovnícke združenie „HAJ" Klčové

ÁDAMO - Autodoprava, Kovoobrábanie, Pavol Habiňák

Miroslav Gabril AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesomajiteľov TRENČIANSKA ZÁHUMIA

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev farnosť Nemšová

ZŠ. Zbor. skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie – Nemšová

Spracovanie: Grafické spracov. a sfunkč.: inGrey s.r.o., Erik Kovačičík, Ing. Vladimír Trenčan; Text: Michal Chlebiana; Prispievatelia materiálov: František Bogáň, Veronika Bogáňová; Poskytnuté archívne a iné zdroje, mapy: Ing. Miroslav Nanár

Texty – odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Bakoš a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Banáková), Atlas húb (Ladislav Hagara), Žil medzi nami, Nenápadné a záhadné, Podmorský úžasný svet a Tajuplná Zeme (Irena Přívratská, Dagmar Hanzlíková), Ľuborča, Kľúčového, Trenčianske), Zázraky (Boženě Kanová), Rozhovory pre deti (Jakub Dudek), Internet; Použité fotky: František Bogáň, Andrej Hucovčík, Ján Zamkovec, Daniel Matejčej, Trenčiansky múzeum, odborné encyklopédie, Internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

10

HUMIENKO

	X (m)	Y (m)	Z (m)
GPS S-JTSK	1 193 761,96	494 586,57	328.42
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 27.24753	18 03 49.54630	371,47

„Príroda je nevyčerpateľným zdrojom nádherných obrazov."

Poľovnícke zariadenia

O lesnú zver sa starajú lesnici spolu s poľovníkmi. Zisťujú ich početnosť a zdravotný stav, poľovníckymi opatreniami zabezpečujú primeraný stav zveri, aby nedochádzalo ku škodám na lesoch a poľnohospodárskych kultúrach. V čase núdze v zimných mesiacoch sa o zver starajú pravidelným prikrmovaním. Pre zver sú vybudované kŕmidlá na objemové krmivá (seno, ďatelina, letnina), násypce na jadrové krmivá a soľníky. Vo veľmi tuhých zimách s vysokou vrstvou snehu by zver bez pravidelného prikrmovania neprežila. V prípade potreby poľovníci zver preliečujú proti parazitom podávaním vakcín, pridávaním liečiv do krmiva a vitaminových a minerálnych preparátov.

PRE NAJMENŠÍCH

Postupom času sa vyvinuli rôzne typy kŕmidiel od jednoduchých rebrinových až po zložitejšie zásobníkové kŕmidlá. Celková stavba a veľkosť každého kŕmidla závisí od druhu krmiva, na ktoré sa používa a od druhu zveri. Pri veľkých kŕmidlách môžu byť po boku umiestnené menšie rebrinové kŕmidlá ohradené riedkym preliezacím plotom zo žrďoviny. Slúžia pre mladé zvieratá, ktoré od veľkých kŕmidiel odháňajú staré alebo väčšie jedince.

Jadrové krmivá sa zveri predkladajú v jednoduchých drevených válovčekoch. Umiestňujeme ich buď na bočné strany kŕmidiel pre objemové krmivo, alebo ich pripevňujeme na samostatné koly a vrchná časť sa zvyčajne chráni strieškou. Na dopĺňanie jadrového krmiva sa používajú jednoduché automatické zásobníkové kŕmidlá.

Dužinaté krmivá sa podávajú zveri najčastejšie na stolových kŕmidlách. Ako pomocné zariadenie možno zaradiť ku kŕmidlám rozličné sklady na krmivá, hroble na dužinaté krmivá a silážne jamy.

Kŕmidlá pre bažanty, jarabice a zajace sú jednoduché. Najbežnejším kŕmidlom je násypec s pultovou strechou. Jarabice obľubujú násypce prekryté prírodným materiálom (kukuričné kôrovie, tŕstie, čečina).

Soľníky sú zariadenia, v ktorých sa podáva zveri kusová soľ, zmes solí a hliny alebo rôzne organické a minerálne prípravky dôležité pre správny priebeh fyziologických procesov v tele zveri.

Na pozorovanie zveri, jej sčítavanie i lov sa zhotovujú osobitné zariadenia - posedy. Môžu byť rebríkové posedy, pozorovateľne, vysoké posedy a kryté uzavreté kazateľnicové posedy.

Na chytanie raticovej zveri sa používajú chytacie zariadenia. Sú to pevné ohrady s padacími dvierkami. Zver do nich lákame krmivom. Po chytení ju prepravujeme v transportných debnách.

Bahniská a kalužiská - diviačia a vysoká zver sa v jarných, letných a jesenných mesiacoch rada kaluží a bahní, pričom sa chladí a zbavuje sa kožných parazitov. V suchých revíroch s nedostatkom vlhkých, bahnitých miest sa bahniská a kalužiská budujú umele. V okolí bahnísk sa zver otiera o stromy, na ktorých zanecháva stopy blata.

1) Aké poľovnícke zariadenia môžeme vidieť v prírode?
2) Na čo tieto zariadenia slúžia?
3) Aké krmivo poľovníci pripravujú pre zver?
4) Čo predkladáme zveri do soľníkov?
5) Čo navštevuje zver v horúcich dňoch a prečo?

„V prírode hľadaj harmóniu tela a ducha."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesamajiteľov LIBOŠ'ca

Poľovnícke združenie „HAJI" Klčačové

ADeKO-Autodoprava, Kovacobrábanie, Pavol Habiľuda

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesamajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Miroslav Gabril AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

ZO Zväz slepých, Františka Kmeťa Horné Srnie – Nemšová

Spracovanie:

Grafické spracovanie a tlač: reGrey s.r.o., Erik Kovačík, Ing. Vladimír Trenčan, Text: Michal Chlebiana

Projektové manažérka: František Bogáň, Veronika Bogáňová

Poľovnícke zariadenia a chodník, mapy: Ing. Miroslav Nanár

Texty – odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Bakoš a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Banáková), Atlas húb (Ladislav Hagara), Ži medzi nami, Kamil Vilkovi a Vilkovci, Podmedzí úpravne a Trenčianska Závada (Irena Prívarová, Dejiny Nemšovej, Ľuborče, Kláštorného, Trenčianskej, Závady (Štefanich Karvaš), Rozhlasmarky pre deti (Jakub Dudek) Internet. Fotofond foto: František Bogáň, Andrej Hucovčík, Ján Zamkovec, Daniel Matejčej, Trenčiansko-mestské, súkromné osobitný obyvateľov, Internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

	X (m)	Y (m)	Z (m)
GPS S-JTSK	1 193 624,75	494 711,73	331.6
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 31.31402	18 03 42.81663	374,66

1 1

HUMIENKO

„Pri prechádzke lesom sa hlboko započúvaj do tónov prírody. Keď ich budeš počuť, otvor oči a nechaj sa tým všetkým preniknúť. Uvidíš, čo si dovtedy nevidel."

Lesná zver

Medzi najkrajšie zážitky na prechádzke v lese určite patrí, ak sa nám podarí čo len na chvíľu zbadať lesnú zver. Lesná zver je veľmi plachá a opatrná. Aktívna je hlavne v noci. Preto ju môžeme najčastejšie stretnúť skoro ráno alebo za súmraku. V zime je veľmi zaujímavé pozorovať stopy zvierat a učiť sa ich rozpoznávať v snehu.

Párnokopytníky môžu obývať rozličné biotopy na veľkých územiach. Škála ich životného prostredia je rozsiahla: od otvorených trávnatých krajín, po husté podrasty lesov a horské terény. Párnokopytníky disponujú veľmi výkonnými čuchovými orgánmi, ktoré sú schopné zvetriť nepriateľa a vynikajúco slúžia na vnútrodruhovú komunikáciu. Vylučujú aj pachové látky, ktoré dávajú informáciu o sociálnom postavení jedinca. Všetky párnokopytníky vrhajú veľmi dobre vyvinuté mláďatá, ktoré sa krátko po narodení postavia na nohy a nasledujú svoju matku.

Jeleň lesný

Samce majú rozvetvené parohy, ktoré koncom zimy zhadzujú a niekoľko dní po zhodení začínajú rásť nové. Samice sú bez parožia. Letná srsť je červenohnedá a zimná sivohnedá. Samice a mláďatá žijú v čriede pod vedením vedúcej jelenice, jelene v menších skupinách. Počas ruje v jeseni sa samce pokúšajú zoskupiť si okolo seba čriedu jeleníc a ochraňujú ju v silných bojoch s konkurentmi. Jelene v ruji sa ozývajú silným ručaním. Jelenia zver patrí medzi čistých vegetariánov. Na pastve uprednostňuje trávy, byliny, púčiky krovín a stromov. V neskorom lete pri bohatej úrode žalúdov a bukvíc sa dobre vykŕmia, čím si vytvoria potrebné zásoby tuku na zimu. Disponujú zloženým žalúdkom, v ktorom sa spracúva ťažko rozložiteľná celulóza.

Srnec lesný

Srnčia zver je naša najrozšírenejšia zver. Samce sa od samíc odlišujú krátkym parožím spravidla so šiestimi hrotmi (šesťorák). Srnce zhadzujú parožie v neskorej jeseni. Sfarbenie a potrava počas roka ako u jelenej zveri. Vyskytuje sa v najrozličnejších typoch krajiny nížiny, poľnohospodárska krajina s remízkami, pahorkatiny a lesy. Srnčia ruja prebieha v letných mesiacoch, kedy srnce intenzívne naháňajú srny. Po oplodnení ostáva plod v latencii (zastavený vývin). Srnčatá sa rodia zvyčajne v máji. Pri vyrušení sa srnčia zver ozýva hlasitým brechaním.

Diviak lesný

Diviačia zver má zavalité telo na nízkych nohách. Hlavu má klinovito pretiahnutú a zakončenú dlhým rypákom, krátky mohutný krk prechádza dozadu sa znižujúceho chrbta zakončeného chvostom. Na hlave má krátke vzpriamené ušnice a malé oči. Telo má pokryté štetinami, ktoré sú na konci rozdvojené a vytvárajú na chrbte tzv. hrebeň. Celkové zafarbenie je v lete sivohnedé, v zime tmavé. Dospelým diviakom vyrastajú mohutné kly, ktoré nadvihujú hornú časť rypáka, v prípade ohrozenia s nimi dokážu nebezpečne narábať. Zo zmyslov vyniká čuch a sluch, zrak je slabší. Na život jej vyhovujú rozsiahle listnaté alebo zmiešané lesy, často však preniká aj do menej zalesnených miest, napr. do rozsiahlejších mokrín a trstín. Žije v čriedach, v ktorých sú jedince rozličného veku a pohlavia. Len staré diviaky sú samotári. Za potravou vychádza v noci. Patrí medzi typické všežravce. Živí sa nadzemnými i podzemnými časťami rastlín, semenami lesných drevín, najmä žaluďmi, bukvicami, gaštanmi.

Ruja prebieha od novembra do januára, ale diviačica môže byť oplodnená aj v inom období. Diviaky o diviačice úporne zápasia.

1) Akú poznáš raticovú zver?
2) Ako rozoznáš srnca od jeleňa?
3) Popíš diviačiu zver.
4) Popíš rozdiely srnčej, jelenej a diviačej stopy.
5) Popíš letné a zimné sfarbenie srsti jelenej a srnčej zveri.

„Jedine príroda vie, čo chce."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertuborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesomajiteľov LIBOŠE.s.

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľačové

ADeKO-kúsanie, Kovosobránie, Pavol Habšuda

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesomajiteľov TRENČIANSKA ZÁHUMIA

Miroslav Gabrišl AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horná Streda – Nemšová

Spracovanie:

Grafické spracovanie a tlač: reKlamy s.r.o., Erik Kovalčík, Ing. Vladimír Štrelčák, Text: Michal Chlebiana

Projektové manažérka: František Begáň, Veronika Begánová

Podporné učivá v jazyku: Ing. Miroslav Kanár

Texty – odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Bakoš a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Banaščák), Atlas húb (Ladislav Hagara), Zo predaj nami, Kamil Vilanec a Vahaen, Podmienky územie a Trenčianska Závada (Irena Pirová), Dejiny Nemšovej, Ľuborče, Kľačového, Trenčianskej Závady (Štefanich Kerusa), Rešherovský pre deti (Jakub Dudeš), Internet.

Fotografie fauna: František Begáň, Andrej Auxerolík, Ján Zamiska, Daniel Matejaj, Trenčianske múzeum, súkromné archívy obyvateľov, Internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

12

STARÁ HÁJENKA

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 193 409,29	494 886,85	328.59
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 37.76083	18 03 33.29755	371,65

„Ísť za najbližším cieľom s chuťou, radosťou a celou silou je jediná cesta, ako dosiahnuť cieľ najvzdialenejší."

Slovenská príroda

je bohatá a mnohotvárna. Poskytuje nevyčerpateľné množstvo krás. Či vyjdeme do hôr, na pole, k jazeru alebo k malému potôčiku, všade sa stretneme s prirodzenou krásou, ktorá nás očarúva a sprevádza po celý život.

Koľko vody zachytí les?

Voda je základom života. Pre zabezpečenie vodného režimu krajiny a ochranu vodných zdrojov Slovenska majú lesy rozhodujúci význam. Medzi vodohospodárske funkcie lesa patrí: vsakovanie - infiltrácia, presakovanie - perkolácia, zadržiavanie - retardácia a vplyv lesa na snehové pomery - nivalácia. V lesoch dochádza k dôležitému javu - premieňa sa tu povrchový odtok vody na podzemný. Postupným zadržiavaním a vsakovaním vody sa zabraňuje povodňovým vlnám. Lesy veľmi kladne pôsobia na čistotu, akosť a hygienu vôd. Celkový objem vody zadržiavaný v lesnej pôde Slovenska je približne 4,5 mld. m^3, čo je 4-krát viac, ako vo všetkých vodných nádržiach Slovenska.

PRE NAJMENŠÍCH

Obojživelníky

Žaby, ropuchy, mloky a salamandry majú 2 ramená a 2 nohy. Prichádzajú na svet vo vode, kde niekoľko týždňov žijú ako žubrienky, ktoré sa podobajú rybám, a potom väčšinu života strávia na súši.

Plazy

Jašterice a hady, teda všetky tieto plazy, sú typické svojou hrubou, šupinatou kožou a plazivým spôsobom pohybu. Preto ich nazývame aj šupinatými plazmi. Pôvodne mali všetky skupiny plazov 2 ramená a 2 nohy, ktoré hadom postupne zanikli.

Ryby

Všetky ryby žijú vo vode a namiesto končatín im na pohyb slúžia plutvy. Pretože ryby nemajú pľúca, ale žiabre, keď sa potrebujú nadýchnuť, nemusia sa z vody nikdy vynoriť.

Ryby si nedokážu regulovať teplotu tela, rovnako ako žaby a hady. Preto na zimu všetky telesné funkcie znižujú na minimum. Mnohé z nich sa sťahujú na dno jazier, kde teplota zvyčajne neklesne pod 4 °C. Zatiaľ čo teplomilné ryby, ako sú kapry, ostávajú na dne v stave podobnom zimnému spánku. Chladnomilné ryby, ktoré potrebujú veľa kyslíka, ako napríklad pstruhy či lososy, už pri teplotách od 6 °C oslavujú svadbu. Tiahnu proti prúdu riek, aby tu uprostred zimy nakládli vajíčka.

Hradenie bystrín

Prehrádzky sú priečne objekty v korytách bystrín. Ich účelom je zachytávanie splavenín, ktoré vznikli eróziou v hornej časti toku a povodia. Tiež slúžia aj na zadržiavanie vysokých vodných stavov a spomalenie vody, ktoré môžu spôsobovať povodne v takýchto úsekoch.

1) Aké sú vodohospodárske funkcie lesa?
2) Na čo slúžia prehrádzky?
3) Čím sa obojživelníky líšia od rýb?
4) Ako trávia zimu ryby?
5) Aké živočíchy môžeme pozorovať v okolí horských bystrín?

„Ak piješ vodu, mysli na prameň."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

Sponzori projektu:

Spolupracovali:

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

13

BUKOVINKA

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 193 577,71	494 893,63	335,89
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 32.31028	18 03 33.69808	378,95

„Všetky knihy zožltnú, iba kniha prírody má každý rok nové, nádherné vydanie."

Les a príroda

Les a všetko, čo v ňom žije po stáročia existovalo takmer v dokonalej harmónii. V lese nič nevyjde nazmar, všetko má svoje miesto, význam a trvanie... prirodzený kolobeh života. Smrť a zánik akéhokoľvek jedinca nie je absolútnym koncom, ale naopak začiatkom pre zrodenie iného života. Je to akési perpetuum mobile poháňané neviditeľnou energiou slnečných lúčov. Myslíme si, že sme najdokonalejší, všetko už vieme a všetkému rozumieme. Nie je to však celkom tak. Aj napriek najmodernejšej technike a znalostiam, ktoré o tom, čo sa deje okolo nás máme, ešte nikto nevyrobil vlákno, ktoré by bolo dokonalejšie ako obyčajná pavučina. Nedokážeme nahradiť obyčajný chlorofyl a fotosyntézu v zelených častiach rastlín, vďaka ktorým máme životodarný kyslík. Je veľa príkladov z rastlinnej a živočíšnej ríše, ktoré by sme na ilustráciu mohli použiť. Príroda a les zvlášť, je pre nás tým najlepším zdrojom poučenia a knihou, ktorú by sme mali čítať pomaly a dôkladne, pretože nikde inde nenájdeme lepší zdroj poznania a múdrosti.

Mokrade

Mokrade sú územia s močiarmi, slatinami alebo rašeliniskami, vlhkými lúkami, prírodnými tečúcimi alebo stojatými vodami vrátane vodných tokov a vodných plôch s rybníkmi a vodnými nádržami. Na mokradiach sa vyvinuli rozmanité spoločenstvá organizmov v závislosti od polohy a typu mokrade, ktoré sú prispôsobené trvalému alebo občasnému zamokreniu. V horských oblastiach sa na mokradiach nachádzajú často jelšiny s jelšou sivou, vŕbou krehkou a inými drevinami prenikajúcimi z okolia. Z bylín sú časté záružlie močiarne, hluchavka škvrnitá, deväťsil lekársky, rôzne ostrice a iné druhy. Mokrade sú významnými liahniskami obojživelníkov.

Ulitníky

Charakteristickým znakom je mäkké telo. Mnohé druhy ulitníkov majú tvrdú schránku, do ktorej sa môžu utiahnuť v čase sucha a pred nepriateľmi. Výnimkou sú slizniaky, ktoré nemajú ulitu. Na pohyb slúži ulitníkom jediná svalnatá noha.

PRE NAJMENŠÍCH

Slimák, slimák,
vystrč rožky,
dám ti masla
na parožky.
Keď ich
nevystrčíš von,
podpálim ti dom
a ty zhoríš v ňom.

1) Vymenuj čím môže byť prospešná príroda pre človeka?
2) Aké rastliny rastú na vlhkých miestach?
3) Aké dreviny rastú na vlhkých miestach?
4) Aké živočíchy obľubujú vlhké miesta?
5) Pohľadaj v okolí rastliny, dreviny a živočíchy podľa obrázkov.

Les - domov rastlín, živočíchov a človeka.

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesama/alebo LUBOŠOČA

Poľovnícke združenie „HÁJ" Klčové

ADeKO-Autodoprava, Kovoobrábanie, Pavol Habľuša

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesama/alebo TREMČIANSKA ZÁHUMIA

Miroslav Gabrišl AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Grafická úprava a dizajn: ooDtwy s.r.o., Erik Kovačičík, Ing. Vladimír Trenčan, Tlač: Michal Čibrikana

Projektová dokumentácia: František Bagáň, Veronika Bagáňová

Poľovnícke ustanovizne v texte, dizajn: Ing. Miroslav Maslár

Texty: odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Bakoš a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Banáková), Atlas húb (Ladislav Hagara), Zo medzi nami, Kmeňé Vlámo a Vahom, Poľovnícke zákonie a Trenčianska Závada (Irena Pivová), Dejiny Nemšovej, Ľuborče, Klčového, Trenčianskej Závady (Bojkech Kovrus), Rozhovory pre deti (Jakub Dudek) Internet, Fotofilie foto: František Bagáň, Andrej Mazurčík, Ján Zamkus, Daniel Malenčí, Trenčianske múzeum, súkromné archívy obyvateľov, Internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 193 707,93	494 771,87	341,76
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 28,45955	18 03 40,23131	384,81

14

BUKOVINKA

„Uč sa prijímať všetko, čo ti príde do cesty a snaž sa pochopiť význam toho všetkého."

Hubárstvo

je najrozšírenejšou záľubou dospelých. Na Slovensku sa mu sústavnejšie alebo aspoň priležitostne venuje približne každý desiaty človek. Z čoho pramení taký široký záujem o huby? Len z ich jedinečných chuťových vlastností? Isteže nie, hoci u väčšiny hubárov táto pohnútka stoji v popredi. Vzrastajúci záujem o huby súvisí aj so živším vzťahom súčasníkov k prírode, s túžbou nanovo sa k nej tesnejšie primknúť, lepšie jej porozumieť, preniknúť hlbšie do jej zákonitosti a tajomstiev. Človek unavený duševnou alebo telesnou prácou hľadá i nachádza v prírode uvoľnenie, obnovuje si tam sily aj vyčerpané zdroje životnej pohody. Vďaka aktívnemu pohybu v zdravšom prostredí však hubár vkladá do fondu svojho zdravia i podiel, ktorý zúroči v budúcich rokoch. Vie sa totiž, že pravidelný pohyb je najlepším spôsobom ochrany pred srdcovo-cievnymi aj ďalšími civilizačnými chorobami, ktoré skracujú život príslušníkov dnešných „usedených" generácií.

Rozšírenie húb

Vedci dosiaľ rozlíšili a opísali viac než 100 000 druhov húb. Ríša húb je však oveľa bohatšia. Predpokladá sa, že zahrňuje približne 250 000 druhov. Veľkú väčšinu z nich tvoria tzv. nižšie huby, ktoré možno pozorovať len mikroskopom. Tzv. vyšších húb s mäsitejšími plodnicami, ktoré môžu zaujímať aj praktických hubárov, je na svete okolo 20 000 druhov. Naše terajšie vedomosti o druhovom bohatstve a zemepisnom rozšírení húb sú veľmi nedostatočné. Každoročne sa síce podarí objaviť desiatky, ba stovky nových druhov húb, no mnohé, dnes ešte jestvujúce druhy človek pravdepodobne vôbec nepozná. Následkom zhoršovania ekologických pomerov na Zemi jednoducho zaniknú. Huby sú totiž mimoriadne citlivé na zmeny životných podmienok.

Rozšírenie jednotlivých druhov húb ovplyvňujú najmä klimatické podmienky napr. teplota a vlhkosť, ďalej vlastnosti rastového substrátu, ako stupeň vlhkosti a kyslosti, obsah živín, hlavne organických látok, ale aj vápnika či iných prvkov a pritomnosť tzv. mykoritických partnerov, teda určitých druhov stromov alebo iných zelených rastlín, bez ktorých sa mnohé druhy húb nemôžu náležite vyvíjať.

- Jedlé huby
- Nejedlé huby
- Jedovaté huby
- Smrteľne jedovaté huby

1) Vymenuj, aké najznámejšie huby poznáš?
2) Prečo zberáme huby a na čo pritom musíme dávať pozor?
3) Ktorá z húb na tabuli je smrteľne jedovatá?
4) Vymenuj rozdiely: hrib dubový a muchotrávka červená.
5) Čo ovplyvňuje rozšírenie jednotlivých druhov húb?

„Rozmanitosť húb je vyjadrením pestrosti prírody."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertljuborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesonositeľov ĽUBORČA

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesonositeľov TRENČIANSKA ZÁHUMIA

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľúčové

Poľovnícke združenie Kovodobrčanie, Pavol Habiluda

Miroslav Gabrišl AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie – Nemšová

Spracovanie:

Grafická úprava a zlom: reGery s.r.o., Erik Kovalčík, Ing. Vladimír Trendiak, Tlač: Michal Chrásteus
Príprava materiálov: František Begiel, Veronika Begielová
Podklady a texty k textom, mapy: Ing. Miroslav Kanár

Texty: odborné konzultácie: Veľký atlas húb/Ochorenia a vady rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Bátori a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, O. Kavuličová), Atlas húb (Ladislav Hagara), Zo stredu sveta, Kniha Všetci a Všetkom, Poľovníctvo zjavenie a Tvrdošianska Záhada (Irena Prívarová, Darjeny Hanušanej, Ľuborča, Kľúčového, Trenčianske), Zbierky (Ing.Ivanh Karvan), Bedlmanský pre deti (Ľudmil Dudeš, Antonín), Fotokroniky: Františka Begiel, Andrej Kuzmičík, Ján Zavrtan, Daniel Hasenay, Trenčianske múzeum, súkromné zbierky obyvateľov, internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

15

ŠLÓG

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 014,98	494 562,90	336.12
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 59 19.15588	18 03 51.80653	379,17

„Aj tichom môžeš vyjadriť prírode svoju vďaku."

Rad šelmy

Príslušníci tohto radu sú, až na niekoľko výnimiek, dobrí až veľmi dobrí lovci, aktívne prenasledujúci korisť. Väčšina nimi lovených zvierat patrí k stavovcom. Mnohé druhy zvierat, ktoré prenasledujú, loví aj človek, čím sa stáva konkurentom týchto mäsožravých živočíchov. Snažia sa o tú istú potravu ako on a niekedy ohrozujú i jeho. Z biologického hľadiska nemá lovenie koristi nič spoločné so zabíjaním. Pri love väčšej koristi sú potrebné isté telesné dispozície. Šelmy sú vybavené takými schopnosťami, ako je bleskurýchly beh, vytrvalosť pri love, rýchle potápanie, alebo pohotový skok zo zálohy. Na ulovenie obete využívajú moment prekvapenia. Okrem toho im pri tejto činnosti pomáha vysoko vyvinutý mozog. Všetky šelmy majú silne zbrázdený, pomerne veľký mozog a blízko pri sebe uložené oči. Vďaka tomu vidia s veľkou hĺbkou ostrosti, čo je veľmi dôležité pri odhade vzdialenosti a ovládaní priestoru. Väčšina šeliem má veľmi dobre vyvinuté sluchové a čuchové orgány. Oči sa vyznačujú štrbinovitými, silne rozšíriteľnými zreničkami s odrazovou vrstvou, ktoré v noci silne odrážajú svetlo a umožňujú ostré videnie.

Kuna lesná je celá tmavohnedá, na hrdle a prsiach má žltú škvrnu. Žije výhradne v lese a vyhýba sa ľudským obydliam. Je veľmi pohyblivá, šikovne sa pohybuje aj v korunách stromov. Cez deň odpočíva v dutinách, alebo starých hniezdach vtákov.

Kuna skalná je sivohnedej farby. Na hrdle a prsiach má bielu škvrnu, ktorá vidlicovite siaha až na predné nohy. Žije v blízkosti ľudských obydlí, v stodolách, na povalách, v lomoch a zrúcaninách. Kuny sú aktívne hlavne v noci. Živia sa drobnými hlodavcami, vtákmi a vajcami vtákov a požierajú aj lesné ovocie a plody.

Tchor tmavý v nebezpečenstve vypúšťa z okolo konečníkových žliaz páchnuci sekrét, ktorý protivníka odradí a zaženie.

Lasice sú mäsožravce so štíhlym telom a krátkou srsťou, prispôsobené na preliezanie podzemných dier. Zvrchu majú hnedú, zospodu bielu farbu. Majú vynikajúci sluch, čuch aj zrak.

Hranostaj čiernochvostý je v zime celý biely, len koniec chvosta má čierny.

Líška obyčajná je náš najpočetnejší psovitý mäsožravec. Najčastejšie býva hrdzavočervená so striebristým nádychom. Prsná i brušná časť a koniec chvosta sú biele. Vyskytuje sa od lužných lesov až po subalpínske pásmo. Živí sa drobnými hlodavcami, malou zverou, bezstavovcami, plazmi, domácou hydinou a príležitostne požiera aj zdochliny. Z rastlinnej potravy rozličnými plodmi. Je hlavným prenášačom besnoty. Obýva hlavne zemné brlohy.

Jazvec lesný je náš najväčší lasicovitý mäsožravec so zavalitým telom a pretiahnutou bielou hlavou s tmavými pásmi, ktoré sa ťahajú cez oči k ušniciam. Má dlhú a hrubú srsť sivožltej farby. Je ploskochodec, na predných nohách má dlhé a silné pazúry. Má krátky chvost. Na skrytých miestach si vyhrabúva rozľahlé a hlboké brlohy s niekoľkými východmi a vetracím otvorom. Za potravou vychádza v noci. Zimu jazvec prespáva nepravým zimným spánkom.

PRE NAJMENŠÍCH

1) Vymenuj niektorú srstnatú dravú zver.
2) Ako sa chráni tchor v nebezpečenstve?
3) Akú farbu srsti má hranostaj v lete a akú v zime?
4) Ako rozoznáš kunu skalnú a kunu lesnú?
5) Aké poznávacie znaky má jazvec?

„Oddych v lese - správna voľba pre voľný čas."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertuborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesonajiteľov ĽUBORČA

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľúčové

ADeKO-Autodoprava, Kovoobrábanie, Pavol Habiľada

Miroslav Gabril AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesonajiteľov TRENČIANSKA ZÁHUMIE

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie – Nemšová

Spracovanie:

Grafická úprava a tlač: reklamy s.r.o., Erik Kovalčík, Ing. Vladimír Trendiak, Text: Michal Chlebiana, Príprava materiálov: František Regáš, Veronika Regášová, Poďakovanie patrí všetkým, ktorí: Ing. Miroslav Kanár

Texty: odborné literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Baksa a kol.), Atlas dravcov 1 (J. Pagan, D. Kanuščák), Atlas lúk (Ladislav Hagara), Zo stezíc nami, Kniežť Vábnici a Vábnom, Poľovnícke zjavenie a Trenčianska Záhuda (Imrich Pirnoš), Dejiny Nemšovej, Ľuborče, Kľúčového, Trenčianskej Závady (Stefanik Kerner), Beštiárnicky pre deti (Jozef Dudek), Internet, Fotografie: František Regáš, Andrej Kostolník, Ján Zavarský, Daniel Kalenič, Trenčianske múzeum, súkromné archívy obyvateľov, Internet.

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 733,90	494 339,70	380,75
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 58 56.61060	18 04 05.86719	423,80

16

OSIKOV MOČÁR

„Ak sa na našej ceste objavia prekážky - zmeňte smer cesty, nie svoj cieľ."

Dreviny

Dreviny sú neoddeliteľnou súčasťou prírody a majú pre človeka nesmierny význam. Sú zdrojom vzácnej suroviny, ktorá sa stále obnovuje, ich plody vo viacerých prípadoch poskytujú potravu a vitaminy. V rozsiahlych lesných komplexoch i v bezprostrednom okolí ľudských sídiel sú dôležitou zložkou regenerácie ovzdušia, a to priamou produkciou kyslíka, ale aj eliminovaním škodlivých účinkov rôznych exhalátov a prachu. Okrem toho rozmanitosťou tvaru a pestrosťou farieb v priebehu roka pôsobia esteticky a upokojujúco.

Súčasné drevinové zloženie našich lesov je pestré. Je to výsledkom dlhodobého vývoja, ktorého začiatky siahajú do pradávnych geologických dôb.

Kolobeh zrodu a zániku. Cyklus zrodu života a rozpadu jednej generácie stromov trvá v horskom smrekovom lese 300 až 400 rokov. To je príležitosť pre novú generáciu stromov. Dostatok svetla a živín z práchnivejúceho kmeňa umožňujú rast nových stromčekov. Prirodzená obnova lesa začína. Až po zem siahajú vetvy horských smrekov, ktoré bránia prenikaniu svetla k lesnej pôde. K presvetleniu dochádza po odumreti alebo vyvrátení starého stromu. V lesných porastoch môžeme sledovať neustály kolobeh prirodzenej obnovy lesa.

Lesné vtáky

Niektoré druhy vtákov sú potravne (troficky), alebo pobytovo (topicky) viazané na lesné prostredie. Druhová rozmanitosť a početnosť vtáctva závisí najmä od polohy, zloženia, veku a štruktúry lesa, pričom najvyššie a najpočetnejšie zastúpenie majú v prirodzených a prírodných lesoch. Na užitočnosť vtáctva poukazuje skutočnosť, že spevavce na rozlohe 1000 ha lesa skonzumujú ročne až 10 ton rôzneho hmyzu, čím prispievajú k zlepšovaniu zdravotného stavu lesa. K ochrane vtáctva prispieva zachovanie hniezdnych stromov vrátane dutých stromov pre dutinové hniezdiče, ako aj tradičné vyhotovovanie a rozmiestňovanie rôznych typov hniezdnych búdok v lese.

Ďatle sú typické lesné vtáky, ktoré pre život potrebujú staré alebo odumreté stromy. Ich potravou je hmyz, ktorý žije pod kôrou a v odumretom dreve. V starých kmeňoch si vydlabávajú dutiny, v ktorých hniezdia.

PRE NAJMENŠÍCH

?

1) Popíš rozdiel medzi ihličnatými a listnatými drevinami.
2) Čo nám poskytujú stromy a lesné porasty?
3) Popíš kolobeh zrodu a zániku lesa.
4) Skús zistiť objatím stromov rôznu hrúbku kmeňov a prečo sú rozdielne.
5) Vymenuj niektoré vtáky žijúce v lese a akú službu robia stromom.

„Po každej prechádzke v prírode som lepší."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárníkov a lesomajiteľov LUBORČA

Spoločenstvo bývalých urbárníkov a lesomajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľúčové

ADeKO-Autodoprava, Kovaobrábanie, Pavol Habľuda

Miroslav Gabriš AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Luborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Luborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 919,87	494 386,86	346,34
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 58 50,47859	18 04 04,36453	389,39

17

ZA HUMNAMI

„Všetky vrchy, pohoria, všetky lúky a lesy sú prirodzené lekárne."

Stará múdrosť hovorí:

"Bylinky nám dávajú zdravie až dvakrát: Keď za nimi chodíme do prírody, aj keď ich potom doma používame."

Život každého človeka na Zemi je určitým spôsobom viazaný na rastliny. Nejde len o potravnú závislosť, v ktorej má rastlinstvo dôležité postavenie. Jedine rastliny sú totiž schopné pripravovať z neústrojných látok prírody zložité organické zlúčeniny, bez ktorých by celá živočíšna ríša nemohla existovať. Obrovský význam má však i veľmi bohatá skupina nezelených rastlín v prírode, hoci si to mnohokrát ani neuvedomujeme a považujeme to za čosi samozrejmé. Podobne sa nepozastavujeme ani nad najširšou využiteľnosťou rastlín ako priemyselnej suroviny, známou a využívanou rozlične intenzívne od objavenia sa človeka na našej planéte až podnes. Civilizácia s najmodernejšími technickými vymoženosťami, ruch každodenného života, ktorý pôsobí na vedomie človeka, je taký silný, že často zabúdame, že takmer vo všetkom je kúsok tajomného, ale pritom zaujímavého a krásneho zo života rastlín. Pred obrazom alebo iným umeleckým dielom zhotoveným majstrovskými rukami a umom umelca sme schopní prestáť celé hodiny a obdivovať ho.

Uvedomili ste si, že každá rastlina či rastlinné spoločenstvo, také, aké v prírode nachádzame, je tiež umeleckým dielom? Je výtvorom, ktorý príroda formovala nie jeden rok alebo desaťročia, ale celé tisícročia. Formovala ich so všetkými podmienkami, v ktorých rastlinstvo žilo a žije dodnes.

PRE NAJMENŠÍCH

1) Ako a prečo je človek a zvieratá viazané na rastliny?
2) Vymenuj niektoré známe rastliny.
3) Ako môžeme rastliny využiť?
4) Prečo nám liečivé rastliny môžu dávať zdravie dvakrát?
5) Pohľadaj podľa obrázkov niektoré rastliny v okolí.

„Krásne je všetko, na čo sa pozeráme s láskou."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

Spracovanie:

Spolupracovali:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 194 886,44	494 639,01	352.55
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 58 50.83542	18 03 51.86552	395,60

18

POD ČEREŠŇOU

„Utiekaj sa k prírode ako k zdroju zážitkov a poznania."

Hmyz

Hmyz je na druhy najbohatšia skupina živočíchov. Niet takého odborníka, ktorý by poznal všetky druhy hmyzu čo i len v jednej krajine. Aj najlepším špecialistom sa podarí získať aký-taký úplnejší prehľad o druhovom bohatstve vždy len v určitej skupine hmyzu. Pestrosť a mnohotvárnosť sú tu jednoducho priveľké. Odhaduje sa, že len na Slovensku je známych asi 23 000 druhov hmyzu, pričom skutočný počet bude ešte vyšší. Pokiaľ ide o počet druhov hmyzu na celom svete, odhady sa veľmi líšia a pohybujú sa od 2-3 až po 30 miliónov druhov! Zástupcovia hmyzu majú vždy 6 nôh, čím sa odlišujú od ostatných druhov. Mnohé skupiny hmyzu majú krídla a dokážu lietať. Medzi najznámejšie patria motýle, chrobáky, vážky, koníky, muchy, včely a mravce. Potomstvo mnohých druhov hmyzu vyzerá úplne inak ako dospelé živočíchy. Hmyz má aj opeľovaciu funkciu.

Nenahraditeľným hlavným opeľovačom divých i kultúrnych rastlín a stromov a taktiež identifikátorom čistoty ovzdušia je včela medonosná.

Pavúky

Pavúky majú vždy 8 nôh. Pri podrobnejšom pozorovaní odhalíme, že aj kliešť je pavúkovec. Na rozdiel od mnohých skupín hmyzu pavúky nikdy nemajú krídla. Pre mnohé druhy je typické budovanie zložitých sietí, do ktorých ulovia množstvo hmyzu.

Motýle v zime

Kde sa v zime zdržiavajú motýle? Väčšina denných motýľov uhynie na konci leta. Prežívajú len ich kukly, húsenice alebo vajíčka. Ako dospelé motýle zimuje len asi 6 z našich približne 190 druhov denných motýľov. Koncom leta vyhľadajú chránené úkryty v dutinách stromov alebo v kôlniach. Žltáčik rešetliakový však ostáva vonku v mraze úplne nechránený. V zime si vytvára v tele nemrznúci glycerín a dokáže vydržať aj tie najtuhšie mrazy. Niektoré motýle sú sťahovavé.

Motýle, lienky a zlatoočky si často hľadajú úkryt v pivniciach alebo na povalách. Nikdy im však nepomáhajte tým, že ich prenesiete do tepla! V teplých miestnostiach rýchlo spotrebujú posledné zásoby energie, ktoré si nemajú kde doplniť, a tak predčasne uhynú. Nechajte nájdený hmyz do jari v chladných miestnostiach a umožníte mu vyletieť tým, že necháte pootvorené okno.

PRE NAJMENŠÍCH

1) Koľko druhov hmyzu asi poznáme?
2) Vymenuj niektoré druhy hmyzu.
3) Akú funkciu má hmyz v prírode?
4) Vymenuj rozdiely medzi hmyzom a pavúkmi.
5) Ako zimujú motýle a iný hmyz?

„Príroda síce dáva pokrm, ale neprináša ho až k hniezdu."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárníkov a lesomajiteľov LUBORČA

Spoločenstvo bývalých urbárníkov a lesomajiteľov TRENČIANSKA ZÁVADA

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľúčové

ADeKO-Autodoprava, Kovaobrábanie, Pavol Habiľuda

Miroslav Gabriš AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Dobrovoľné príspevky občanov Luborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Luborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev Farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

19

TRENČIANSKA ZÁVADA

GPS	X (m)	Y (m)	Z (m)
S-JTSK	1 195 414,35	493 949,39	307,82
	B (° ' ")	L (° ' ")	h (m)
ETRS89	48 58 35.78287	18 04 27.94405	350,86

„Všetci sme putujúci. Niektorí z nás sú od cieľa ďalej, iní bližšie."

Kaplnka Panny Márie Fatimskej je symbolom vďaky Panne Márii za ochranu ľudí počas 2. svetovej vojny, hlavne však počas prechodu frontu cez naše obce, kedy takmer všetci obyvatelia boli evakuovaní v Trenčianskej Závade a okolitých horách, kde sa ukrývali pred vojnovým nebezpečenstvom. Podobne ako Fatima v Portugalsku i obec Trenčianska Závada bola uchránená od hrôzy vojny. Po ukončení vojny vďační obyvatelia Tr. Závady a širokého okolia ďakovali za ochranu Blahoslavenej Panne Márii. Na pamiatku tejto pomoci rozhodli sa vystavať Kaplnku Panne Márii Fatimskej, ku ktorej sa počas vojny utiekali v modlitbách sv. ruženca a prosili ju o pomoc.

Základný kameň bol posvätený dňa 18. mája 1947. Najväčšiu zásluhu na vystavaní kaplnky má vdp. kaplán Jozef Hanko - veľký ctiteľ Panny Márie Fatimskej. Bol kaplánom v Nemšovej v rokoch 1946 - 1950. Ovládal hru na hudobné nástroje a založil v Liborči dychovú hudbu, z ktorej neskôr vznikla Nemšovanka. Zložil pieseň „Fatimské zjavenie" - slová i melódiu. Kaplnku postavili predovšetkým veriaci z Tr. Závady, ale značne prispeli aj ostatní obyvatelia nemšovskej farnosti. "na sochy P.M.Fatim. prvý dal zachránený Rus Ondrej rod. Kačurin, Moskva." (pozri rukopis) O jeho výstavbu sa zaslúžili: vdp. dekan Jozef Kianička, vdp. kaplán Jozef Hanko, generál Jozef Martin Kristin, Jozef Bútora, Štefan Gurin, Ondrej Korienek a ďalší. Dňa 14. Augusta 1949, na slávnosť Nanebovzatia Panny Márie (15.augusta), bola posviacka novej kaplnky. Posviacku vykonal veľprepošt Mons. Rudolf Formánek, nitriansky kanonik. Kaplnku zasvätil Panne Márii Fatimskej. Vo svojej kázni povedal: „Nech tento Boží stánok slúži predovšetkým na česť a slávu Božiu, nech slúži pre dobro a rozvoj kresťanského života ľudu tejto obce a celej nemšovskej farnosti."

Kaplnka je postavená na vyvýšenom mieste, na kopčeku, na ľavej strane cesty smerom od Ľuborče. Vo veži kaplnky sú dva zvony. Jeden menší (umieračík) má meno Mária, pochádza zo starej zvonice, ktorá bola kedysi v strede obce. Väčší zvon, má meno Jozef, bol zakúpený v roku 1949 z finančnej zbierky veriacich.

Hlavný oltár kaplnky so sochou Panny Márie a troch detí - pastierikov z Fatimy zhotovil sochár a maliar Michal Papiernik z Liborče, ktorý pod vedením pána kaplána Hanku zhotovil oltár a celú kaplnku vymaľoval. Ako modely pre postavy detí pán kaplán Hanko vybral deti z najpočetnejších rodín z Liborče. Lucia - Helenka Patková, Ferko - Janko Prno, Hyacintka - Helenka Koníčková. Sochu Panny Márie zhotovil sochár Michal Papiernik podľa fotografie z Fatimy. Lavice do kaplnky, drevenú časť oltára a podstavce pre bočné oltáre zhotovil stolár Jozef Patka z Liborče.

Zásluhou pána kaplána Jozefa Hanku sa Trenčianska Závada stala púťnickým miestom. Púť do Trenčianskej Závady je vždy v nedeľu po 13. máji a po 13. októbri.

Zvonica z roku 1910 patrila medzi historické pamiatky v obci. Bol tam zvon, ktorý je teraz umiestnený vo veži Kaplnky Fatimskej Panny Márie. Táto drevená zrubová zvonica sa nachádzala v záhrade pána Augustína Trúnka. V roku 1965 bola zvonica zbúraná.

PRE NAJMENŠÍCH

1) Prečo a kedy vzniklá myšlienka postaviť kaplnku?
2) Kto sa o tento zámer pričinil?
3) Kedy bola kaplnka vysvätená a kto bol svätiteľ?
4) Komu je kaplnka zasvätená?
5) Kedy bývajú púte v Trenčianskej Závade?
6) Kto je autorom súsošia na hlavnom oltári a odkiaľ pochádzal?
7) Kde bol umiestnený zvon, keď ešte kaplnka nebola postavená?

„Láskavé a dobré slovo je tiež skutok."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertuborca.sk

Sponzori projektu:

Spracovanie:

Spolupracovali:

Náučný poľovnícky a lesnícky chodník Nemšová - Ľuborčianska dolina

SPOZNAJ SVOJE OKOLIE A HISTÓRIU

GPS S-JTSK: X (m) 1 195 913,38; Y (m) 493 346,10; Z (m) 308.91
GPS ETRS89: B (° ' ") 48 58 21.41223; L (° ' ") 18 04 59.66238; h (m) 351,94

20

KOPANICE

„Neubližuj prírode vôkol seba. Si jej súčasťou."

Zrodenie dňa.

Slnko vyšlo nad obzor a ožiarilo zarosený kraj. Žeravý kotúč len pomaly strácal krvavú farbu a menil sa na zlatožltý disk. Blahodárne lúče sa dotkli zeme a z miliónov kvapôčok rosy sa vytvorili žiarivé perličky trblietajúce sa na kvietkoch a lístkoch. V tých lúčoch sa farby kvetov zdali neskutočné a v rannom opare sotva rozoznateľné. Zrodil sa nový deň. Taký ako mnoho ráz predtým. Koľkokrát sme už obdivovali toto nádherné divadlo, predsa je vždy iné, krásne, nezabudnuteľné a neopakovateľné.

PRE NAJMENŠÍCH

Kry majú zdrevnatené stonky, ktorými sa odlišujú od bylín. Aj mnohé kry, ako napríklad hloh jednosemenný či ruža šípová, majú pekné kvety. Od stromov sa kry odlišujú predovšetkým tým, že sa rozkonárujú tesne pri zemi. Prechod ku stromom je však plynulý, veď mnohé mladé či tvarované stromy majú krovitý vzrast. Kry môžu byť niekedy veľmi drobné. Patria medzi ne napríklad aj čučoriedka a brusnica, ktoré rastú na lesnej pôde. Nezvyčajný je rast imela bieleho, ktoré parazituje na stromoch. Medzi kry napokon patrí aj známy brečtan popinavý, ktorý sa plazí po lesnej pôde a stromoch. Dôležitým určovacím znakom krov sú podobne ako pri bylinách kvety a listy. Na jeseň sa mnohé z našich krov prezradia typickými plodmi, podľa ktorých boli pomenované, ako napríklad lieska, trnka či šípka.

Ako zimujú naše živočíchy

Niektoré si robia zásoby. Na jeseň môžeme vidieť sojky, ako neúnavne lietajú medzi jednotlivo stojacimi dubmi a priľahlým okrajom lesa, veverice dôkladne prehľadávajú každý lieskový ker a myši na lesnej pôde vláčia do svojich úkrytov bukvice. Kto nechce v zime hladovať, musí si na jeseň urobiť poriadne zásoby. Niektoré vtáky a cicavce, ktoré sú aktívne aj v zime, si zakladajú zásoby potravy. Nie všetky sa im neskôr pod hrubou vrstvou snehu podarí nájsť. Zo zabudnutých žalúdov a lieskových orieškov tak začnú rásť nové stromy a kry.

1) Čo môžeme v prírode každý deň pozorovať?
2) Ako sa líšia kry od drevín a bylín?
3) Ako zimujú naše živočíchy?
4) Porovnaj niektoré druhy vtákov.
5) Ako vtáky pomáhajú pri rozmnožovaní stromov, krov a rastlín?

„Príroda vie o kráse viac ako všetci ľudia."

DO POZORNOSTI NÁVŠTEVNÍKOV

Trasa chodníka je vedená lokalitou hospodárskych lesov s intenzívnym hospodárením a odvozom drevnej hmoty so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku úrazov. Realizátor náučného chodníka nezodpovedá za vzniknuté úrazy a škody na zdraví a majetku osôb, ktoré môžu vzniknúť návštevou náučného chodníka.

www.hubertluborca.sk

Sponzori projektu:

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesamajiteľov LIBOŠ Č.s.

Poľovnícke združenie „HAJ" Kľačno

ADeKO-kontajnery, Kovosobášanie, Pavol Habšuda

Miroslav Gabril AUTODOPRAVA

Verejno prospešné služby Nemšová

Spoločenstvo bývalých urbárnikov a lesamajiteľov TRENČIANSKA ZÁHUMIA

Dobrovoľné príspevky občanov Ľuborče a Nemšovej

Spolupracovali:

Správa CHKO Biele Karpaty Nemšová

Klub turistov Ľuborča

Poľovnícke združenie Nemšová

Rímskokatolícka cirkev farnosť Nemšová

117. Zbor skautov sv. Františka z Assisi Horné Srnie - Nemšová

Spracovanie:

Grafické spracovanie a sadzba: neGrey s.r.o., Erik Kovalčík, Ing. Vladimír Štrelčák, Text: Michal Chlebana
Fotografie materiálom: František Begáň, Veronika Begánová
Podkladové materiály a zdroje, mapy: Ing. Miroslav Kanár

Texty – odborná literatúra: Veľký atlas živočíchov a rastlín (Heiko Bellmann), Poľovníctvo (Alexander Bakač a kol.), Atlas drevín 1 (J. Pagan, D. Banaščíková), Atlas húb (Ladislav Hagara), Zlí predátori sami, Kamil Vilami a Vahom, Podmienené zjavenie a Trenčianska Závada (Jevna Prievid), Dejiny Nemšovej, Ľuborče, Kľačianskej, Trenčianskej Závady (Štefanich Kornuc), Rozhovory pre deti (Jakub Dudek) Jedovaté, Pozorné fakt: František Begáň, Andrej Mazurčík, Ján Žemlero, Daniel Matejčej, Trenčianske múzeum, súkromné archívy obyvateľov, Internet.